

HET BANKROET VAN STEENKOOL

MOEILIJKE VRAGEN, EENVOUDIGE ANTWOORDEN

Steenkool, is dat niet iets van vroeger?

Absoluut niet, in tegendeel zelfs: steenkool is aan een renaissance begonnen. Wereldwijd groeit de productie en verbranding van steenkool sinds 2000 tussen de 5 en de 10% per jaar. **In Europa wordt in de komende jaren de bouw van 70 nieuwe steenkoolcentrales gepland.**

In 2006 kwam 41% van de wereldwijde elektriciteitsvoorziening uit steenkool. Als de trend zich doorzet wordt in 2030 43% opgewekt in steenkoolcentrales. Door het stijgend elektriciteitsverbruik betekent dit een verdubbeling van het vermogen en de vervuiling van steenkoolcentrales.

De klimaatwinst die we boeken door het plaatsen van windmolens en zonnepanelen wordt zelfs in de meest optimistische scenario's volledig uitgewist door deze extra steenkoolproductie.

Zonder steenkoolcentrales kunnen we niet tegemoet komen aan onze energiebehoefte. Willen jullie het licht uitdraaien ?

Steenkoolcentrales zijn niet nodig om aan onze energiebehoefte te voldoen. Verschillende studies wezen uit dat een combinatie van energie-efficiëntie (in Vlaanderen kan hiermee 30% worden bespaard) en het inzetten op bestaande hernieuwbare energiebronnen en bewezen technologieën aan een verdubbeling van de globale vraag naar energie kan tegemoet komen. In Europa zijn geen nieuwe steenkoolcentrales nodig.

De banken staan voor een keuze: ofwel kiezen ze resoluut voor groene technologieën en zetten ze de samenleving zo mee op een duurzaam pad, ofwel doen ze voort zoals ze bezig zijn, blijven ze investeren in de meest vervuilende technieken om energie te produceren en vormen ze een rem op de strijd tegen de klimaatopwarming.*

Men kan toch niet ineens stoppen met steenkoolcentrales te gebruiken. We kunnen toch niet van vandaag op morgen overschakelen op hernieuwbare energiebronnen?

De overgang naar hernieuwbare energievoorziening moet gebeuren via een overgangsfase. Het probleem is echter dat steenkool niet de juiste optie is tijdens deze overgangsfase. Gasgestookte centrales hebben een veel betere milieuscore dan steenkool. Een gascentrale stoot maar half zoveel CO₂ uit per geproduceerde kwh als steenkool. Daarnaast stoot een gascentrale veel minder verzurende emissies, fijn stof en dergelijke uit. Tenslotte heeft een gascentrale een beter rendement dan een steenkoolcentrale. Daarom is gas - en niet steenkool - de aangewezen brandstof om energie te produceren tijdens de overgang naar hernieuwbare energievoorziening.

---

*Volgens de WWF studie *Climate Solution* kunnen bestaande hernieuwbare energiebronnen en bewezen technologieën worden aangewend tussen nu en 2050 om aan een verdubbeling van de globale vraag naar energie tegemoet te komen en tegelijk de noodzakelijke daling van koolstofuitstoot te bereiken die nodig is om een gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. *Climate Solutions: WWF's vision for 2050*, Karl Mallon, Greg Bourne and Richard Mott, WWF International, Gland, May 2007.

Nieuwe technologie kan toch zorgen propere steenkoolcentrales?

Er wordt inderdaad gewerkt aan technologieën om de uitstoot van CO₂ door steenkoolcentrales te verminderen. De zogenaamde Carbon Capture and Storage (CCS) techniek probeert de uitgestoten CO₂ op te slaan onder de grond. Dit is een theoretische mogelijkheid, maar er zijn heel veel vragen bij deze technologie. De meest optimistische schattingen stellen dat CCS pas tegen 2020 op grote schaal zal kunnen worden toegepast en economisch rendabel zal zijn. Bovendien kan ze niet worden gebruikt voor centrales die te ver liggen van een goeie opslagplaats voor CO₂; dan wordt de technologie niet kostenefficiënt.

Grote energiebedrijven produceren hun energie met behulp van zowel steenkoolcentrales als hernieuwbare technieken. Als we hen niet meer financieren, knippen we dan niet de hernieuwbare energiesector dood?

Banken moeten er in de eerste plaats voor zorgen dat ze niet langer rechtstreeks de bouw van nieuwe steenkoolcentrales financieren. Daarnaast zouden ze ervoor kunnen zorgen dat ze enkel nog hernieuwbare projecten van die grote energiebedrijven financieren.

Welke alternatieven bestaan er om op duurzame wijze energie te produceren?

Vooraleer we naar duurzame alternatieven kijken, moeten we even stilstaan bij het belang van energie-efficiëntie. Hierdoor kan economische groei ontkoppeld worden van de groei van het energieverbruik. Uit de studie Energy [R]evolution van Greenpeace, blijkt dat het energieverbruik in de EU op die manier met 38% zou kunnen afnemen tegen 2050. Om dit mogelijk te maken moet bijvoorbeeld geïnvesteerd worden in efficiëntere elektrische apparaten, betere isolatie van woningen, beter en meer openbaar vervoer en goederen met de trein te transporteren in de plaats van met vrachtwagens.

Hernieuwbare energie kan in de elektriciteitsbevoorrading voorzien via een combinatie van variabele bronnen (zoals wind- en zonne-energie) en controleerbare bronnen (zoals waterkracht, geothermie en biomassa). Door bovendien elektriciteitsnetten 'slimmer' te maken, kunnen aanbod en vraag beter op elkaar afgesteld worden. Ook elektrische voertuigen zullen na 2030 een belangrijke rol spelen. Voor de verwarming van huizen en bedrijven zullen zonne-energie en geothermie een steeds belangrijkere rol gaan spelen. In de transportsector zal olie gaandeweg vervangen worden door elektriciteit en waterstof.

Investeren in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie is bovendien niet alleen goed voor het milieu, maar zal ons ook zeer veel geld besparen. Indien we niet massaal in de omschakeling naar een hernieuwbare energiebevoorrading zouden investeren, riskeren we een gepeperde rekening tegen 2050. De elektriciteitsvoorziening zou bijvoorbeeld dubbel zo duur worden, van een 240 miljard per jaar vandaag tot 500 miljard per jaar in 2050. Dit is vooral een gevolg van de stijgende brandstofprijzen.

Is duurzame energie niet te duur?

De Energy [R]evolution vergt op relatief korte termijn meer investeringen dan de klassieke energie-opwekking. Voor de hele energiesector is dit tot 2050 zo'n €1850 miljard meer dan bij ongewijzigd beleid. Deze meerkost wordt echter ruimschoots gecompenseerd door €2650 miljard besparingen op de aankoop van fossiele brandstoffen en uranium. Besparingen op

fossiele brandstoffen zouden, zelfs rekening houdend met de investeringskost, de Europese economie elk jaar een gemiddelde van €19 miljard besparen tussen nu en 2050, dankzij vermeden brandstofkosten. Tegen 2050 zal de jaarlijkse kost van elektriciteitsbevoorrading €85 miljard per jaar minder bedragen dan volgens een gebruikelijk scenario. Deze aanzienlijke economische winst vergt wel een beperkte inspanning tot 2030 met een netto kost van €21 miljard per jaar.

Hiertegenover staat niet alleen een immense besparing na 2030, maar ook een gegarandeerde energiebevoorrading (want niet meer afhankelijk van de import van fossiele brandstoffen en uranium) alsook de macro-economische baten van de creatie van 1,2 miljoen jobs tegen 2030. En natuurlijk ook de vermeden externe kosten van het gebruik van fossiele brandstoffen zoals klimaatsverandering of de gezondheidseffecten van fijn stof afkomstig van steenkoolcentrales.*

Elders in de wereld, bijvoorbeeld in China, wordt weer volop in kolencentrales geïnvesteerd. Heeft het nut om hier steenkoolcentrales te bannen?

De klimaatverandering is heel urgent. Om de opwarming zo ver mogelijk onder de kritische drempelwaarde te houden, moeten we nu met zijn allen actie ondernemen. De geïndustrialiseerde landen moeten vandaag hun verantwoordelijkheid opnemen, dat zijn we aan de rest van de wereld verschuldigd. Het is ónze historisch opgebouwde CO₂-uitstoot die nu het probleem vormt. We moeten dus vandaag beginnen met onze uitstoot terug te dringen. We moeten het probleem in eerste instantie dicht bij huis aanpakken en een goed voorbeeld geven. Als we de financiering van energie in de juiste richting kanaliseren is dat een goede zaak om een impact te hebben op de CO₂-uitstoot in andere regio's.

De technieken om op duurzame wijze energie te produceren bestaan. Indien er in bepaalde regio's weinig alternatieven voorhanden zijn, dan is het aan overheden en de internationale gemeenschap om deze regio's te ondersteunen in hun transitieproces. Dit is uiteindelijk in het belang van iedereen.

Is dit de verantwoordelijkheid van de banken? Die ligt toch bij de beleidsmakers?

We vinden ook dat de overheden hun verantwoordelijkheid moeten opnemen, maar door de verantwoordelijkheid door te schuiven zal het probleem niet aangepakt worden. Het is daarom van belang dat de samenleving en de economie hun bijdrage leveren. Het klimaat is een probleem van iedereen. Iedereen wordt gevraagd om zuiniger om te gaan met energie, zonnepanelen te zetten en dergelijke. De omschakeling naar een koolstofarme economie is een collectieve verantwoordelijkheid waar banken, net als vele andere sectoren, een belangrijke verantwoordelijkheid in dragen. Het spreekt voor zich dat de grootste vervuilers hier de grootste verantwoordelijkheid dragen. We moeten dit zien als een én-én verhaal: als er vanuit de samenleving duidelijke signalen komen om werk te maken van een koolstofarme economie en de verantwoordelijkheid die de financiële sector hierin draagt, zal de politieke wereld ook meer druk voelen om hier effectief werk van te maken. Banken bevinden zich bovendien in een unieke positie: Ze kunnen, via de investeringskeuzes die ze maken, de toepassing van klimaatvriendelijke technologieën versnellen en het verder inzetten op fossiele brandstoffen afremmen. Banken hebben dus wel degelijk een belangrijke rol te spelen: ze hebben in verschillende verklaringen de urgentie van de

---

*Energy [R]evolution: Towards a fully renewable energy supply in the EU 27, Crispin Aubrey (ed.), EREC & Greenpeace International, Belgium, June 2010.

opwarming van de aarde erkend, maar doen zelf wel verder met het investeren in milieuschadelijke activiteiten. Ze moeten dan ook consequent worden en niet langer investeren in steenkoolcentrales.

Banken doen toch al een inspanning. Ze zetten meer en meer in op duurzame technologieën en projecten. Is het dan wel nodig om investeringen in klimaatschadelijke investeringen uit te sluiten?

De CO₂ die de lucht in gaat door energie op te wekken uit steenkoolcentrales wordt niet teniet gedaan door de bestaande groene investeringen. Windturbines en zonnepanelen nemen geen broeikasgassen op.

Steenkoolcentrales worden soms voorgesteld als de oplossing voor de klimaatproblemen, omdat er naast steenkool ook biomassa verbrand wordt. Maar het rendement van deze centrales is erg laag, waardoor het grootste deel van de kostbare biomassa verloren gaat. Ook de technologieën om CO₂ op te vangen en op te slaan (de zogenaamde CCS) staan nog lang niet op punt en mogen dus niet gebruikt worden als voorwendsel om nieuwe steenkoolcentrales te bouwen.

Zijn er al banken die doen wat jullie vragen? Ook grootbanken?

De Cooperative Bank in Groot-Brittannië stelt dat ze geen bedrijven financiert waarvan de voornaamste activiteit bijdraagt tot klimaatverandering. Ook ASN Bank in Nederland investeert niet in elektriciteitsproductie door middel van steenkool.

Is er politieke steun voor jullie eisen?

Vijf Vlaamse politici, namelijk Siegfried Bracke van de N-VA, Bert Anciaux en Bart Martens van de sp.a, Mathias Declercq van Open VLD en Vera Dua van Groen! tekenden al de petitie om investeringen in steenkoolcentrales stop te zetten. Groen! diende bovendien een motie in het Vlaams parlement in om de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid bij KBC en Dexia te laten pleiten voor een investeringsstop in steenkoolcentrales. Die is nog niet goedgekeurd en veel politici spreken zich niet uit tegen investeringen in steenkoolcentrales of de bouw ervan. Het is dus zeer belangrijk dat deze politici een krachtig signaal krijgen vanuit de samenleving.